

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАСВА

« 2 » 09 20 22 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ГЕОГРАФІЯ СФЕРИ ПОСЛУГ"**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 24 "Сфера обслуговування"

Спеціальність: 242 "Туризм"

Освітньо-професійна програма: "Туризм"

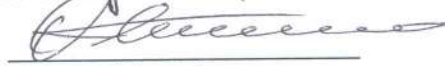
Робоча програма навчальної дисципліни "Географія сфери послуг". – Одеса: ОНУ, 2023. – 11 с.

Розробник: **Ніколаєва Олена Іванівна**, кандидат географічних наук, викладач кафедри економічної та соціальної географії і туризму геолого-географічного факультету.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 8 від "30" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Олександр ТОПЧИЄВ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП "Туризм"

(Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від "2" 09 2022 р.

Голова НМК

(підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від "30" серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Олександр ТОПЧИЄВ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № від " " 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Олександр ТОПЧИЄВ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 105 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>24 "Сфера обслуговування"</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>242 "Туризм"</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u>	Вибіркова дисципліна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		4-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		26 год.	- год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	- год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	- год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		63 год.	- год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни “Географія сфери послуг” є вивчення теоретичних та методичних основ географії сфери послуг, вивчення основних груп сфери послуг як складової структури господарства України, сформувати вміння застосовувати на практиці навички аналізу сучасного ринку послуг, аналізу попиту на послуги, визначення складових територіальної організації і рівня обслуговування населення послугами окремих галузей.

Основними завданнями дисципліни “Географія сфери послуг” є засвоєння і розуміння сутності поняття «послуга» та основних понять і термінології, яка використовується в географії сфери послуг; особливості сфери обслуговування як невиробничої сфери; сформулювати уявлення про територіальні відмінності потреб населення в різних послугах та рівнях їх задоволення; показати особливості та закономірності територіальної організації галузей, які обслуговують населення та суспільство в цілому; рівень розвитку сфери обслуговування в країнах з різним соціально економічним рівнем; набуття теоретичних знань про принципи класифікації послуг; отримання теоретичних знань та практичних навичок щодо аналізу статистичних даних для виявлення територіальної організації обслуговування; визначення впливу процесу глобалізації на розвиток сфери послуг.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК): К04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу; К06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; К07. Здатність

працювати в міжнародному контексті; K08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;

б) фахових загальних (КФЗ): K15.Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності; K16.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; K25. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку; K27. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації

Очікувані результати навчання.

Програмні результати навчання: ПР06. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів. ПР07. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт. ПР12. Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг. ПРН23. Здійснювати відбір, аналіз, представлення і поширення туристичної інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- сутність поняття «послуга» « сфера послуг», «соціальна інфраструктура»; основні сектори сфери послуг;
- місце «Географії сфери послуг» в системі географічних і суміжних наук;
- принципи класифікації послуг за різними критеріями;
- законності територіальної організації сфери обслуговування;
- показники, які характеризують стан та рівень розвитку сфери послуг.
- передумови та джерела виникнення, основні етапи розвитку рекламної діяльності як феномену масової комунікації;

вміти:

- практично застосовувати отримані теоретичні знання щодо організації обслуговування населення;
- збирати та аналізувати статистичну інформацію, використовувати порівняльно-географічний аналіз, методи картографування;
- аналізувати стан та тенденції розвитку світової торгівлі послугами;
- визначати стан розвитку сфери послуг в країні, регіоні, місті на основі аналізу статистичних даних;
- виявляти територіальні відмінності у рівнях розвитку, реалізації і споживання основних груп сфери послуг практично використовувати теоретичні знання;

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади географії сфери послуг.

Тема 1. Об'єкт, предмет, мета, завдання, структура, функції і актуальність вивчення дисципліни. Географія обслуговування як галузь суспільної географії. Основні поняття та категорії. Предмет, об'єкт вивчення та основні завдання вивчення дисципліни. Сфера послуг як сектор економіки. "Революція послуг". Особливості сфери обслуговування; головні соціально-економічні функції.

Тема 2. Формування поняттєво-термінологічного апарату географії сфери послуг. Поняття про послуги та СП; співвідношення понять: матеріальна і нематеріальна, виробнича і невиробнича сфери, сфера обслуговування, СП, соціальна інфраструктура. Розробки теорії послуг зарубіжними та вітчизняними вченими (географами, економістами). Характеристика особливостей СП, її галузевого (видового) складу, включаючи сучасну КВЕД та інформаційні, інноваційні (науково-технічні) послуги та систему ділових послуг: маркетинг, менеджмент, брокерських, дистрибуторських, дилерських, аудиту, лізингу.

Тема 3. Закони, закономірності, чинники і принципи розвитку і територіальної організації сфери послуг. Закони циклічності розвитку і системності, територіальної диференціації та інтеграції і закономірності спеціалізації і комплексного розвитку території у виробництві і наданні певних видів послуг. Чинники розвитку і розміщення СП: географічне положення, природоресурсні, історичні, демографічні, економічні, соціальні, інфраструктурні, екологічні, споживчі, людських цінностей, часові та загальні принципи геопросторової організації СП за теорією центральних місць, включаючи її основні поняття.

Змістовий модуль 2. Географія галузевих і міжгалузевих комплексів сфери послуг.

Тема 4. Географія соціально-культурних послуг. Місце і роль комплексу освіти і комплексу культури в сучасному суспільстві, мережа культурноосвітніх об'єктів, системи закладів професійної підготовки, управління (загальне і методичне), підприємств матеріально-технічного постачання, закладів харчування; основні показники діяльності цих закладів, установ і підприємств (кількість осіб, які навчаються, кількість вчителів, викладачів), фінансове забезпечення. Розвиток внутрішньосистемних освітніх процесів і зв'язків, формування різного рівня освітніх систем і центрів освіти. Структура комплексу культури. Ядро комплексу. Основні показники роботи. Установи і організації засобів масової інформації: відомства, управління, товариства, секції. Спорт і підготовка кадрів для закладів освіти, культури, мистецтва, фізичної культури і спорту. Система спеціальної освіти. Регіональні особливості розвитку сфери культури. Культурно-освітні центри. Проблеми збереження культурної спадщини.

Тема 5. Житлово-комунальне і готельне господарство. Житлові умови населення, житловий фонд, структура його за формами власності, в тому числі у міській та сільській місцевості, середня забезпеченість житлом у розрахунку на одного жителя (мешканця). Сучасний стан розвитку житлового будівництва, його фінансування. Використання площі гуртожитків. Аварійний та зношений житловий фонд. Введення в експлуатацію житлових будинків. Незавершене будівництво. Будівельні фірми, нові технології будівництва. Реформування житлового комплексу: приватизація, реструктуризація. Комунальне господарство: водопровідно-каналізаційне, газове, теплове, енергетичне, міський електротранспорт, санітарна очистка, зовнішній благоустрій (зовнішнє освітлення, зелене, дорожно-тротуарне господарство). Основні показники роботи комунальних служб. ЖЕКи, домоуправління. Готельне господарство: кількість готелів, їх місткість, коефіцієнт використання, вартість проживання. Державна концепція розвитку житлово-комунального господарства.

Тема 6. Географія медичного і рекреаційного комплексу. Стан здоров'я, захворюваності людини, населення, чинники (в т. ч. екологічні) поширення хвороб, система (мережа) закладів охорони здоров'я широкого профілю та спеціалізації, медичної та стоматологічної практики, основні показники їх роботи (кількість закладів, їх потужність), медичний персонал. Матеріальні умови функціонування комплексу. Медичні центри. Приватизаційні процеси у сфері охорони здоров'я. Діяльність товариств з обмеженою відповідальністю, кооперативів, приватних, комунальних і малих підприємств. Оздоровча функція санаторіїв, пансіонатів, закладів відпочинку, курортних та туристичних центрів. Концепція розвитку охорони здоров'я та індустрії туризму.

Тема 7. Соціально-побутові (матеріально-побутові) послуги. Торгівля і ресторанне господарство. Динаміка мережі оптової торгівлі окремими видами товарів, продукції. Спеціалізована оптова торгівля, неспеціалізована оптова торгівля. Посередництво в торгівлі різними видами товарів, продукції. Оптовий товарообіг. Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно з продовольчим асортиментом і без переваги продовольчого асортименту. Роздрібний товарообіг. Спеціалізована роздрібна торгівля. Вулична торгівля. Діяльність

підприємств ресторанного господарства — ресторани, кафе, бари, їдальні. Різні форми власності в торгівлі і ресторанному господарстві. Наявність товариств з обмеженою відповідальністю, приватних, спільних і дочірніх підприємств, державних акціонерних товариств, споживчих товариств, господарських об'єднань.

Тема 8. Послуги зв'язку і транспорту. Процеси передачі інформації пунктами, підприємствами, лініями, відділеннями зв'язку, автоматизованими вузлами, телефонними станціями. Прискорений розвиток нових видів зв'язку: радіотелефонного, мобільного, пейджингового, електронної пошти, комп'ютерного, Інтернету. Забезпеченість населення засобами зв'язку. Платні послуги зв'язку. Особливості функціонування (роботи) транспорту, його поділ. Основні техніко-економічні показники роботи (обсяги і структура перевезень). Технічна база пасажирського транспорту. Нестача транспортних засобів. Стан доріг. Щільність мережі автомобільних і залізничних шляхів. Найважливіші транспортні магістралі. Транспортні вузли. Інтеграція України в Європу. Транспортні системи,

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	очна форма навчання					заочна форма навчання				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	П	лаб.	с. р.		Л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	13
Змістовий модуль 1. Реклама в системі маркетингових комунікацій										
Тема 1. Об'єкт, предмет, мета, завдання, структура, функції і актуальність вивчення дисципліни.	12	2	2		8					
Тема 2. Формування поняттєво-термінологічного апарату географії сфери послуг.	12	2	2		8					
Тема 3. Закони, закономірності, чинники і принципи розвитку і територіальної організації сфери послуг	12	2	2		8					
Усього за змістовий модуль 1	36	6	6		24					
Змістовий модуль 2. Географія галузевих і міжгалузевих комплексів сфери послуг										
Тема 4. Географія соціально-культурних послуг	14	4	2		8					
Тема 5. Житлово-комунальне і готельне	14	4	2		8					

господарство									
Тема 6. Географія медичного і рекреаційного комплексу	14	4	2		8				
Тема 7. Соціально-побутові (матеріально-побутові) послуги	14	4	2		8				
Тема 8. Послуги зв'язку і транспорту	13	4	2		7				
Усього за змістовий модуль 2	69	20	10		39				
Усього годин	105	26	16		63				

5. Теми семінарських занять

У програмі семінарські заняття не заплановані

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Змістовий модуль 1. Реклама в системі маркетингових комунікацій		
1	Тема 1. Об'єкт, предмет, мета, завдання, структура, функції і актуальність вивчення дисципліни.	2
2	Тема 2. Формування поняттєво-термінологічного апарату географії сфери послуг.	2
3	Тема 3. Закони, закономірності, чинники і принципи розвитку і територіальної організації сфери послуг	2
Змістовий модуль 2. Географія галузевих і міжгалузевих комплексів сфери послуг		
4	Тема 4. Географія соціально-культурних послуг	2
5	Тема 5. Житлово-комунальне і готельне господарство	2
6	Тема 6. Географія медичного і рекреаційного комплексу	2
7	Тема 7. Соціально-побутові (матеріально-побутові) послуги	2
8	Тема 8. Послуги зв'язку і транспорту	2
	Разом	16

7. Теми лабораторних занять

У програмі практичні заняття не заплановані

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Змістовий модуль 1. Реклама в системі маркетингових комунікацій		
1	«Революція послуг»	5
2	Розробка теорії послуг зарубіжними вченими	5
3	Загальні принципи геопросторової організації сфери послуг	5
Змістовий модуль 2. Географія галузевих і міжгалузевих комплексів сфери послуг		

4	Соціально-культурні мотиви міграції	5
5	Освітня реформа в Україні	5
6	Сучасний стан будівельного комплексу	5
7	Програма розвитку туризму в Україні	5
8	Комп'ютерний зв'язок та Інтернет	5
9	Сучасні види транспорту	4
10	Туристична послуга у комплексі сфери обслуговування	5
11	Особливості розвитку сфери послуг в сучасних умовах господарювання	4
12	Регіональні відмінності надання послуг в Україні	2
13	Особливості функціонування світового інформаційного ринку	4
14	Особливості страхування, як послуги	2
15	Особливості надання інжинірингових та консалтингових послуг	2
	Разом	63

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням наочних засобів, презентації, самостійна робота, практичні заняття, самостійне опрацювання нового матеріалу, в т.ч. із застосуванням Інтернет-ресурсів.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - залік. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання

	нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

12. Питання для підсумкового контролю

1. Предмет, завдання, функції сфери послуг.
2. Основні поняття, терміни та визначення географії сфери послуг.
3. Класифікація послуг.
4. Структура сфери обслуговування.
5. Фактори, що впливають на територіальну організацію сфери послуг.
6. Етапи життєвого циклу послуг.
7. Чинники інтенсивного розвитку сфери послуг.
8. Державне регулювання сфери послуг в Україні
9. Еволюція сфери послуг
10. Взаємозв'язок невиробничої сфери і рівня соціально-економічного розвитку країни.
11. Основні поняття теорії центральних місць.
12. Територіальна організація сфери обслуговування у містах.
13. Територіальна організація сфери обслуговування у сільській місцевості
14. Класифікації послуг за різними ознаками.

15. Особливості розвитку освітнього обслуговування України.
16. Особливості розвитку медичного обслуговування України.
17. Особливості розвитку торгівельного обслуговування України.
18. Особливості розвитку соціально-культурного обслуговування України.
19. Особливості розвитку транспортного обслуговування України.
20. Особливості розвитку житлово-комунального обслуговування України.
21. Особливості розвитку послуг зв'язку України.
22. Особливості розвитку готельного обслуговування України.
23. Системний підхід в географії сфери обслуговування.
24. Світовий ринок послуг.
25. Поняття про національний ринок послуг, ознаки його сформованості.
26. Сучасний ринок послуг країн ЄС.
27. Особливості розвитку сфери обслуговування регіону, країни.
28. Рівень розвитку медичного обслуговування у світі.
29. Рівень розвитку освітніх послуг у світі. 30.

Обґрунтуйте, чому рівень розвитку сфери обслуговування вважають одним з головних показників якості життя?

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
10	10	10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	Добре	
70-74	D	Задовільно	
60-69	E	Допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації; плани практичних занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; ілюстративні матеріали (карти, схеми, рисунки).

14. Рекомендована література

Основна:

1. Заблоцька Р.О. Світовий ринок послуг: підручник. Київ.: Знання України, 2003. – 280 с.
2. Куценко В. І. Сфера послуг: навч. посібн. Київ.: Політвидав України, 1989. –176 с
3. Леонтєва Г. Г. Географія сфери обслуговування населення: навч. посібник. – Суми: Слобожанщина, 1998. – 64 с.
4. Новіков В.М. Організація і розвиток соціальної сфери (зарубіжний і вітчизняний досвід). Київ.: ІЕ НАН України, 2000. – 247 с.
5. Скибінський С.В. Маркетинг : підручник. Ч.1. Львів : Вид-во ЛКА, 2000. 640 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2001. – 559 с.
7. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії: підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 444 с.

Додаткова:

1. Дудник І. М. Територіальна організація послуг: курс лекцій. Полтава: ПІБ МНТУ, 2002. 98 с.
2. Кузишин А.В. Регіональна географія України: курс лекцій .Тернопіль: Вектор, 2012. – 340 с.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Київ. : Альтерпрес, 2006. 430 с.
4. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. Київ.: Знання, 2008. 661 с
5. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг. навч. посіб. Київ.: Центр учбової літератури, 2012. 384 с.
6. Скибінський С. В., Федорчук А. І. Сегментування ринку: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. 248 с
7. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: навч. посібник. Київ.: Знання України, 2007. – 349 с

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Сайт Державної туристичної Адміністрації. URL: <http://www.tourism.gov.ua/>
3. Світовий банк в Україні. URL: <http://www.worldbank.org.ua/>
4. World Tourism Organization UNWTO. URL: <http://www2.unwto.org>